

Ola Lönnqvist

En sammanställning om

Ragnhild och Söderköping

Internet-uppslagsverket Wikipedia skriver bl a:

”Sankta Ragnhild levde på 1100-talet, och skall ha varit gift med kung Inge. Det är inte helt klarlagt om denne kung Inge var Inge den äldre eller Inge den yngre.

Eftersom hon var en kungagemål avbildas hon idag ofta med krona. Dock har man inte helt kunnat klarlägga om hon betitlades "drottning" under sin levnad. Om hon var gift med Inge den Yngre, kan hon till exempel ha avlidit innan han blev kung. Hennes dödsår är okänt, men ett årtal som nämns är år 1117.

I sin levnad har hon enligt legenden arbetat för kristendomens införande och själv varit på pilgrimsresa till Rom och Jerusalem.

Sankta Ragnhild är idag skyddshelgon för såväl Söderköping som Södertälje. I Söderköping har bland annat en fontän uppkallats efter helgonet.”

Legend om Ragnhild

Universitetsstuderanden Ida Falk skriver i en uppsats vid Linköpings universitet år 2003 att det finns flera varianter av legenden om Ragnhild och att hon blandas samman med den Ragnhild som är Södertäljes ”skyddshelgon” och som var maka till Inge den yngre. Alla varianterna går dock ut på att förklara Ragnhild som oskyldig vilket bevisas av att en källa springer upp när hon skall avrättas.

En variant anger att Ragnhild frivilligt gick till jätten Ramunder, gick in i hans berg, varvid han ville göra henne till sin drottning. Hon befriades dock när hennes korsprydda ring nuddade berget, som då rämnade. Hon straffades dock av klostret eftersom hon givet jätten sin jungfrudom. Två källor sprang upp på torget och stadens invånare bad Gud om hjälp varvid vattnet drog sig tillbaka. Jätten döptes i källan och därmed tog hedendomen slut i trakten.

Enligt en annan variant går hon inte frivilligt till jätten, utan hon blir bergtagen.

Enligt en tredje variant blir vattenflödet som springer upp så stort att det släcker bålet och folket i staden ber Ragnhild att hon skall skona staden. Hon ber till Gud och vattnet stillas men blir kvar på sin ursprungliga plats.

En annan variant, från början av 1900-talet, anger att Ragnhild inte är nunna utan bonddotter. Hon är förälskad i en ungsven. Innan de hinner gifta sig så kallas han dock ut i krig. En riddare kommer till byn och blir förälskad i henne och slutligen försöker han kidnappa henne, men av misstag så dödar han Ragnhilds mor. Ragnhild anklagas för mordet

och döms till döden. Hon halshuggs på stadens torg där en källa strax rinner upp. Flödet stillas efter invånarnas bön till Gud.

I en variant av legenden så är hon en borgardotter och en riddare på Stegeborg blir förälskad i henne. Hon dömdes till döden på grund av ett påhittat brott, men var oskyldig och friades.

Slutligen finns den en legend enligt vilket hon fick mjölk i bröstet och antogs ha fött ett barn i löndom, vilket hon dödat. Hon dömdes till döden men en källa bröt fram som ett bevis på hennes oskuld.

På annat håll berättas om Ragnhild och den unge vikingen Ramunder.

För många år sedan bodde i det inre av Slätbaken flera familjer. De sysslade med åkerbruk, fiske och jakt, men man bedrev också handel runt hela Östersjön. Vi brukar kalla dem för vikingar.

I en av familjerna hade man en son som hette Ramunder, han var så pass vuxen att det var meningen att han skulle följa med på den kommande resan tvärs över havet och vidare, men själv var han mycket fundersam över detta, varför han ofta sågs gå ut på långa promenader för att tänka.

På en av sina promenader kom han lite längre bort en vanligt, ja han gick nästan vilse, och då träffade han på en gammal gumma. Eftersom hon var spåkunnig så föll det sig så att Ramunder blev spådd av henne, och hon spådde att han inte skulle följa med på handelsresan, utan att han skulle vara hemma. Därefter skulle han bli mycket lycklig men efter kort stund skulle hans tillvaro fyllas med tårar. Ramunder hittade hem och kort därefter råkade han göra sig illa i foten, så pass så att hans far inte kunde ta med honom på handelsfärden. Ramunder blev hemma och tillfrisknade snart. Ungefär ett år efter det att pappan och de andra rest anfölls familjens gård av andra vikingar, men tack vare att Ramunder, som nu vuxit och blivit stor och stark, var hemma lyckades man skrämman i väg främlingarna. Ramunder blev hyllad som en stor hjälte.

Vid samma tid fanns i närheten ett nunnekloster, där just den sköna Ragnhild hade skrivits in som novis. En dag begav hon sig på en promenad för att plocka blommor, men det gav sig inte bättre utan att hon gick vilse. Hon träffade så småningom en gammal gumma som tog väl om henne och bland annat lärde henne spådomens konst.

En dag kom Ramunder förbi för att besöka spågumman, som han träffat tidigare, och då tog det inte lång tid förrän han blev blixtrande kär i Ragnhild. Ragnhild stannade kvar hos gumman och Ramunder fick allt oftare vägarna till henne.

Så av en händelse råkade Ragnhild under en promenad förrira sig bort och kom då tillbaka till sitt gamla kloster. Där kände man genast igen henne, som den försvunna novisen. Man förstod ganska snart var hon varit, att hon lärt sig spådom och det syntes även på hennes växande omfång att hon träffat en man. För detta skulle hon straffas genom att brännas till döds på ett bål på den närliggande stadens torg.

Ramunder hade fått reda på vad som höll på att hända och skyndade till hennes undsättning, men han hann inte fram i tid. Ragnhild dog på bålet.

Just precis när hon dog bröt ett kraftigt åskväder löst, klipporna i det närliggande berget brast och fram sprang vatten, jag marken sprack så att vatten forsade fram precis där bålet stod. Av Ragnhild blev inget kvar.

Ramunder började söka efter hennes kropp, för att en än gång få se henne, han letade överallt, han sprang ut i skogen och letade och han irrade än hit och än dit. Och än i dag kan man höra honom ropa, skrika och mullra i skogarna.

I Söderköping träffar vi på namnet Ragnhild i många sammanhang.

Några söderköpingskartor

1650 karta över staden och dess omgivning, den äldsta i kommunarkivet

Vattendrag och markområden namnges inte

1701 stadskarta, sydöstra delen

Ragnills källa = namnet på Söderköpings brunn är utsatt

1774 karta över von Rökens förslag till kanal

Ragnills källa = namnet på Söderköpings brunn är utsatt

Bäcken som brukar benämnas **Ragnhildsbäcken** är utsatt men ej namnsatt

1780 stadskarta reoverad 1810

Bäcken som brukar benämnas **Ragnhildsbäcken** är utsatt men ej namnsatt

1808 karta över Telfords förslag till kanal

Bäcken som brukar benämnas **Ragnhildsbäcken** är utsatt men ej namnsatt

1810 stadskarta med särskild karta över Göta Canal

Ragnids källa = namnet på Söderköpings brunn

1854 stadskarta

Ragnildsgärdet = området mellan Lagbergiska villan och nuvarande

Karl Knutsongatan

S:t Ragnhilds brunn = namnet på Söderköpings brunn

2012 stadskarta

Vid Söderköpings brunn finns, mellan Skönbergagatan och Åpromenaden, finns en gränd benämnd **Sankt Ragnhilds gränd**, tidigare S:t Ragnhildsgatan.

Kvarteret S:t Ragnhild är beläget invid Söderköpings brunn

Föreningar mm

Sankt Ragnhilds Gille

Föreningen grundades 1918 och bör idag och då betraktas som en hembygdsförening. Till en början verkade man inte enbart i och för stadens hembygd och kultur utan även för områden som i dag tillhör den nuvarande kommunen och angränsande kommuner.

Föreningen är allför bekant för bokens läsare för att här i övrigt presenteras.

Ur S:t Ragnhilds Gilles årsbok

Framlidne historikern Björn Helmfrid skrev i sina avsnitt kallade "Små, små stycken ur Söderköpings historia":

1985: Den 20/1 1679 anges i stadens handlingar att 12 hushåll skall ha ansvar för underhåll av Ragnhille källabro.

1993: Den 14/5 1757 anges att marknadsvägen från Ragnhildstullen mellan Ragnhildsåkrarna och gärdesängen skall förses med broar, diken och vägfyllning.

1993: Den 25/4 1759 beslutade magistraten att ställa utrymme till förfogande för ny tullstuga från en kyrktomt invid Ragnhillekällan.

Sankt Ragnhilds pensionärsförening (SPF S:t Ragnhild)

Som en avdelning till Sveriges Pensionärsförbund (SPF) verkar Sankt Ragnhilds Pensionärsförening i Söderköping sedan 1979.

På den lokala hemsidan skriver man:

Vi har månadsmöte andra måndagen i månaden i S:t Laurentii församlingshem där vi informerar om både stort och smått som berör oss pensionärer. Vi bedriver en omfattande cirkelverksamhet som t.ex. engelska, landskapscirklar, akvarellmålning, släktforskning, matlagningskurs, hur jag sköter min mobil, bridge m.fl Friskvård står också på programmet med bowling, stavgång samt boule.

St Ragnhildskören

Inom SPF S:t Ragnhild verkar sedan ca 1980 en blandad sångkör. Den gör åtskilliga framträdanden årligen inom föreningen, men även i kyrkor, på äldreboenden och i andra sammanhang. Ofta sjunger man unisont och gärna glada och kända nummer såsom Evert Taubes visor.

Sankt Ragnhilds Rotaryklubb

I april 1996 grundades den andra Rotary-klubben i Söderköping och den kom att få heta Söderköping - S:t Ragnhild. Man träffas regelbundet på Söderköpings brunn, precis som den första klubben gör, dock ej samtidigt. Den första klubben, Söderköpings Rotary klubb, grundades i maj 1966.

Sankt Ragnhilds verksamhetsområde inom skola och barnomsorg

Under åren 1993 – 1996 var Söderköpings kommuns barnomsorgsverksamhet och skolverksamhet, exklusive vuxenutbildning, kommunal musikskola och gymnasial utbildning indelad i tre verksamhetsområden.

Ett av dessa verksamhetsområden kom att benämnas Sankt Ragnhilds område och bestod av den största skolan i kommunen, Ramunderskolan, och Broby skola med närliggande barnomsorg. De två övriga kallades efter de gamla kommunnamnen, Aspveden resp Stegeborg.

Sankt Ragnhilds brunn

S:t Ragnhilds källa har varit känd sedan medeltiden. Legenden om Ragnhild och Ramunder har tolkats som en bild av kampen mellan den framträngande kristendomen (Ragnhild) och den gamla religionen i Ramunders gestalt.

Där Ragnhild dog rann en källa upp enligt denna sägen. Det var omkring den källan som Söderköpings brunn växte fram i början av 1700-talet, som allvarlig konkurrent till Medevi.

Kurverksamheten startades av läkaren Magnus Gabriel von Block redan 1719 och 1774 fick Brunnsällskapet sina privilegier av kung Gustav III. Långt innan hade Ragnhildskällan haft rykte om sig att vara hälsosam.

I slutet av 1960-talet upphörde brunnsverksamheten och i stället blev det hotell och restaurang. Först i kommunal ägo, men från 1980-talet i privat regi och idag är Söderköpings Brunn ett mycket populärt konferens- och turisthotell och numera finns det också en modern Spa-anläggning.

S:t Ragnhild AB

Med sitt säte på Ågatan 45 finns företaget som egentligen är det företag som äger och driver Söderköpings Brunn. Det grundades 1989.

Båten Sankt Ragnhild

Till brunnens verksamhet hör att man kan erbjuda resor på Göta kanal ombord på båten S:t Ragnhild. Den byggdes i stål 1977 på Viking Yachtvaerft i Thisted i Danmark och hette först Mjölner, men lämnade varvets konkursbo 1980 och döptes då om till Leona. 1986 såldes den igen och från att ha varit fritidsbåt blev den nu en båt i linjetrafik. 1989 döptes den om till S:t Ragnhild i och med att AB Söderköpings Brunn köpte den.

Sankt Ragnhildsbäcken

Organisationen Naturvärnet och Sveriges största klassrum anordnade under en tid på 1990-talet utbildningar, konferenser och studiebesök och gav på olika sätt information om sin verksamhet. Naturvärnets vandrarhem var då beläget vid S:t Ragnhildsbäcken, strax söder om Söderköpings centralare delar. I denna bäck och i anslutning därtill hade man byggt upp olika former av exempel på miljöinsatser såsom naturlig rening av vatten.

Verksamheten upphörde emellertid och byggnaderna användes för skolförvaltningens räkning som undervisningslokalen för skolan kallad Ankaret

Sankt Ragnhilds Trädgårdsförening

Föreningen grundades år 2000 som en form av produkt av Söderköpings Örtagårdsförening.

S:t Ragnhilds trädgårdsförenings syfte är att under trivsamma former öka kunnandet om trädgård och bidra till ökad trädgårdsglädje.

Föreningen har Örtagårdsföreningen, som grundades på 1980-talet som en systerförening. Denna förening sköter och bedriver verksamhet i Örtagården bakom förra EFS-huset på Skönbergagatan.

Sankt Ragnhilds rum i vandrarhemmet Mangelgården

Mangelgården uppfördes på annan plats 1777 – 1778, flyttades 1945 - 1950 och stod färdig och invigdes 1952 som vandrarhem, dock organiserat i Svenska Turistföreningen sedan 1937. Söderköpings Guiders Ekonomiska Förening som driver verksamheten sedan 1988 har sedan ca år 2000 namngivet gästrum och övriga rum utifrån vandrarhemmets historia och Söderköpings historia.

Ett av dessa rum benämns S:t Ragnhilds rum.

Ångarna S:t Ragnhild

Under åren 1878 – 1930 förekom det reguljär ångbåtstrafik mellan Söderköping och Gryt. Den första båten i trafik hette S:t Ragnhild och den sista Söderköping.

Östgötaposten 1896 skriver: Ny ångbåt för trafiken mellan Söderköping och S:t Anna samt Gryts skärgård har redan länge varit en viktig fråga för nämnda orter. Bolaget "Ragnhilds" båt, som under de senare åren uppehållit denna trafik har nemligen visat sig vara långt ifrån ändamålsenlig. Den är både för liten och obehövlig och dessutom är den numer så bristfällig, att en reparation, om sådan är möjlig, skulle blifva allför dyrbar.....

Av artikeln i tidningen framgår att man beslutade teckna aktier i ett nytt bolag med en ny båt.

En beskrivning tyder på att det tidigare fanns en ångar "Ragnhild", den som ansågs för dålig att kosta på en reparation.

Den byggdes 1876 i Stocka i Hälsingland, var 165,25 meter lång och 2 meter bred och 3,5 meter hög. Den byggdes för AB Föreningen i Hudiksvall.

Byggt i Stocka med namnet Stocka, vilket senare ändrades till Ran. 1885 inköptes den av Stocka sågverk på auktionen. Från Hudiksvall inköptes båten av 1888 till ett rederi i Söderköping och fick där namnet Ragnhild.

År 1896/97 kom hon till Fiskebäckskils kuranstalt i Lysekil och började sommaren 1897 sina turer mellan Lysekil och Fiskebäckskil under sitt gamla namn Ran. 1926 ägdes hon av en Arvid Melin i Fiskebäckskil. 1962 är ägaren Allan Harrysson bosatt i Gränna, men båten är troligen kvar i Fiskebäckskil.

Senare ersattes ångmaskinen med en dieselmotor och hon tjänstgjorde fram till sommaren 1966, från 1963 som reservbåt. Såldes 1966 till Stockholm och användes där som husbåt och har legat vid Ragnhildsborg.

Villa Ragnhild

Vid Skönbergagatan, mellan Lagbergiska villan och Mangelgården, ligger sedan 1923 en 2-plansvilla benämnd Villa Ragnhild.

Inget tyder således på att villan fått sitt namn av dess första ägare utan troligare av S:t Ragnhild.

Söderköpings Konferens & Pensionat

I Söderköpings Konferens & Pensionat finns flera rum med namn som anknyter till staden och livet i Söderköping ex Trumkällan, von Platen och Ramunder. Ett 3-bäddsrum har fått namnet S:t Ragnhild.

Bostadsrättsföreningen S:ta Ragnhild

Föreningen inom HSB bildades 2008 med avsikt att bygga och bebo nya hus mellan Margaretagatan och Erik Dahlbergsgatan på delar av den tomt som en tid hyste konsumbutiken. Husen färdigställdes 2010 men med annan ägare och byggare än bostadsrättsföreningen.

S:t Ragnhilds pensionat.

Bland en samling vykort dök det upp ett poststämplat i Söderköping 1912. Vykortsbilden föreställer S:t Ragnhilds pensionat.

